

Türkiye Tiphidae Türlerinin Listesi (Hymenoptera: Vespoidea: Tiphidae)

Nil BAĞRIACIK*

Gözde Büşra ELÇİN

Niğde Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Niğde, TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar

e-posta: nilbagriacik@hotmail.com

Geliş Tarihi : 13 Aralık 2011

Kabul Tarihi : 24 Ocak 2012

Özet

Bu çalışmada Türkiye’de bulunan Tiphidae türlerinin listesi verilmiştir. Türkiye Tiphidae türleri ile ilgili verilerin incelenmesi sonucu oluşturulan bu listede sekiz cinse bağlı on dokuz tür yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Hymenoptera, Tiphidae, fauna, Türkiye.

The Checklist of Tiphidae in Turkey (Hymenoptera: Vespoidea: Tiphidae)

Abstract

A checklist of Turkish Tiphidae is presented. The list is based on a detailed study of published data. Nineteen species from eight genera are currently recognized as occurring in Turkey.

Key words: Hymenoptera, Tiphidae, fauna, Turkey.

*Bu çalışma, X. Ekoloji ve Çevre Kongresi’nde (4-7 Ekim 2011, Çanakkale) sunulmuştur.

GİRİŞ

Dünyada yaklaşık 1500 türü bulunan Tiphidae familyası, oldukça kozmopolit bir dağılım gösterir [1,2]. Tüm türleri soliter yaşar [3]. Yaşam ortamı olarak genellikle, sıcak bölgeleri ve kumlu habitatları tercih ederler [4]. Vücutları oldukça küçük olup 3-25 mm. arasındadır [5].

Yedi alt familya’ya ayrılan Tiphid’lerin; Brachycistidinae, Diamminae, Methochinae ve Thynninae alt familyalarının dişileri kanatsız olup, bacakları kazmaya yöneliktir. Myzininae, Tiphinae, Anthoboscinae alt familyalarının dişileri ise kanatlıdır [2]. Methochinae, Tiphinae ve Myzininae ülkemizde bulunmaktadır [3].

Tiphid’lerin; Brachycistidinae, Diamminae, Methochinae ve Thynninae alt familyalarının dişileri hem kanatsız hem de soliter olduğu için beslenme ve çiftleşme davranışlarında zorluk çekerler. Populasyondaki erkek bireyler, dişi bireylerin çiçekler üstüne taşınmasına ve bu şekilde beslenmesine, hareket etmesine yardımcı olurlar. Bu davranış ‘foretik kopulasyon’ olarak adlandırılır. Aculeata’nın; Bethyridae, Mutillidae, Tiphidae gibi familyalarında görülen bu davranış, özellikle Thynninae (Vespoidea: Tiphidae) gibi kanat taşımayan alt familyaların bireyleri için zorunludur [6].

Tiphid dişileri toprakta, erkekleri ise genellikle Asteraceae familyası bitkilerinin çevresinde ve hayvan gübrelerinin yoğun olduğu yerlerde bulunur. Tiphidae türleri, tarım ve orman zararlısı olan Scarabaeidae, Gryllotalpidae, Cicindelidae ve Cerambycidae (Coleoptera) türlerinin larvalarına yumurtalarını bırakarak ektoparazitlik yaptıklarından dolayı biyolojik ajan olarak biyolojik mücadelede büyük öneme sahiptirler [2]. Dişi bireyler, çok derin olmayan yüzeylerde konakçıları aramak için toprağı kazarlar. Konakçının toraksına iğnesini batırarak onu felç ettikten sonra yumurtasını üzerine yapıştırır [7].

Türkiye’de Tiphidae familyası ile ilgili yapılan çalışmalarda; Silifkinae (Tiphidae) alt familyası, *Silifka* cinsi ve buna bağlı olarak *Silifka fatima* türü ilk kez ülkemizden tanımlanmıştır [8]. Myzininae alt familyasına bağlı *Taywola palestinella* türü Türkiye için yeni kayıt olarak verilmiş ve daha önce bilinmeyen dişisini tanımlanmıştır [9]. İlk defa ülkemizde bulunan *Tiphia bahattini* ve *Tiphia bituberculata* türleri dünya literatürüne kazandırılmış ve Türkiye faunası için 10 Tiphidae türü yeni kayıt olarak belirtmiştir [3]. Isparta ilinin Gölcük Doğal Parkından iki Tiphidae türü teşhis edilmiş ve bir tür yeni kayıt verilmiştir [10,11]. *Meria anatolica* türü tanımlanmış ve ülkemiz için endemik olduğu belirtilmiştir [14].

MATERYAL VE METOD

Türkiye Tiphidae türleri ile ilgili literatür verileri değerlendirilerek alfabetik sıraya göre listelenmiş, Türkiye ve Dünyadaki dağılımları verilmiştir.

SONUÇLAR

Tiphidae familyası Türkiye’de 3 alt familya, 8 cins ve 19 tür ile temsil edilmektedir.

Methochinae

Methocha articulata (Latreille, 1792)

Methocha ichneumonides Latreille, 1804

Methocha articulata nigrescens Hoffer, 1938

Türkiye’deki dağılımı: Erzincan, Erzurum, Osmaniye, Muğla [3].

Dünyadaki dağılımı: Palaearktik bölge [3].

Myziniinae

Meria anatolica Bartalucci, 2004

Meria anatolica Bartalucci 2004: 399-402

Türkiye’deki dağılımı: Antalya [3, 14].

Dünyadaki dağılımı: Türkiye için endemik [3, 14].

Meria askhabadensis (Radoszkowski, 1886)

Meria askhabadensis Radoszkowski 1886: 38

Meria askhabadensis Gorbatovskiy (1981: 38)

Meria askhabadensis Bartalucci (2004: 391)

Türkiye’deki dağılımı: Ankara, Antalya, Balıkesir, Burdur, Erzincan, Kars [3].

Dünyadaki dağılımı: Orta Asya [3].

Meria aurantiaca (Guerin, 1837)

Meria aurantiaca Guerin 1837: 575-584

Türkiye’deki dağılımı: Antalya, Burdur, Çanakkale, Denizli, Manisa [3].

Dünyadaki dağılımı: Palaearktik bölge [3].

Meria dorsalis (Fabricius, 1804)

Bethylus dorsalis Fabricius 1804: 238

Meria dorsalis Gorbatovskiy (1981: 35, 38)

Türkiye’deki dağılımı: Ağrı, Adana, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bitlis, Burdur, Çanakkale, Denizli, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kars, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Niğde, Tokat [3].

Dünyadaki dağılımı: Kuzey Akdeniz bölgelerinde (Türkiye’den İber Yarım Adasına kadar), Orta Asya’dan Güney Doğu Avrupa’ya kadar [3].

Meria geniculata (Brulle, 1832)

Myzine geniculata Brulle 1832: 370

Meria geniculata Gorbatovskiy (1981: 35)

Meria geniculata Bartalucci (2001: 7-8)

Türkiye’deki dağılımı: Ağrı, Ankara, Balıkesir, Burdur, Çanakkale, Erzincan, Erzurum, Isparta, İzmir, Kars, Manisa, Niğde [3].

Dünyadaki dağılımı: Kafkaslardan Güney Doğu Avrupa’ya kadar [3].

Meria nitidula Klug, 1810

Meria nitidula Klug 1810: 167-216

Türkiye’deki dağılımı: Isparta, İzmir, Kars [3].

Dünyadaki dağılımı: Avrupa ve Orta Asya [3].

Mesa palestinella Guiglia, 1963

Mesa palestinella Guiglia 1963: 242- 243

Taywola palestinella Argaman ve Özbek (1996: 245- 250)

Mesa palestinella Bartalucci (2004: 371- 373)

Türkiye’deki dağılımı: Bitlis, Erzurum [3,9].

Dünyadaki dağılımı: Rodos, Türkiye ve Orta Doğu [3].

Poecilotiphia parvula (Smith, 1855)

Meria parvula Smith 1855: 70

Poecilotiphia parvula Gorbatovskiy (1981: 384- 385, 386)

Türkiye’deki dağılımı: Burdur, Kars, Konya, Manisa [3].

Dünyadaki dağılımı: Güney Doğu Avrupa ve Orta Asya’dan Türkiye’ye kadar [3].

Tiphinae

Silifka fatima Argaman ve Özbek, 1992

Silifka fatima Argaman ve Özbek 1992: 6

Türkiye’deki dağılımı: Antalya, Mersin [3,8].

Dünyadaki dağılımı: Türkiye [3].

Icronatha caucasica (Morsary, 1883)

Tiphia caucasica Mocsary 1883: 21

Icrontha caucasica Nagy (1975: 15- 17)

Türkiye’deki dağılımı: Adana, Bingöl, Erzurum, İzmir, Kars, Manisa, Samsun, Sivas, Van, Yozgat [3].

Dünyadaki dağılımı: Güney Doğu Avrupa ve Türkiye [3].

Ludita fulvipennis (Smith, 1879)

Tiphia fulvipennis Smith 1879: 184

Ludita fulvipennis Nagy (1967: 198)

Türkiye’deki dağılımı: Adana, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Artvin, Bitlis, Denizli, Erzurum, Hakkari, Kastamonu, Kırklareli, Konya, Kütahya, Isparta, İstanbul, İzmir, Mardin, Mersin, Samsun, Sivas, Van, Yozgat [3,12].

Dünyadaki dağılımı: Güney Doğu Avrupa ve Türkiye [3].

Ludita villosa (Fabricius, 1793)

Tiphia villosa Fabricius 1793: 227

Ludita morio Nagy (1967: 199- 202)

Ludita villosa Achterberg (1983: 74)

Türkiye’deki dağılımı: Bingöl, Bitlis, Erzurum, Mersin, Isparta, Sivas, Van [3,11,12].

Dünyadaki dağılımı: Batı Palaearktik bölge, Türkiye’den Avrupa ve Afrika’ya kadar [3].

Tiphia bahattini Yıldırım, 2009

Tiphia bahattini Yıldırım, 2009: 2056

Türkiye’deki dağılımı: Diyarbakır [3].

Dünyadaki dağılımı: Türkiye [3].

Tiphia bituberculata Yıldırım, 2009

Tiphia bituberculata Yıldırım, 2009: 2057

Türkiye’deki dağılımı: Iğdır [3].

Dünyadaki dağılımı: Türkiye [3].

Tiphia femorata* Fabricius, 1775Tiphia femorata* Fabricius 1775: 353*Tiphia femorata* Costa (1887: 113- 114)*Tiphia femorata* Berland (1925: 291- 293)*Tiphia femorata* Dusmet ve Alonso (1930: 54- 57)*Tiphia femorata* Guiglia (1956: 98- 103)*Tiphia femorata* Nagy (1967: 192)*Tiphia femorata* Achterberg (1983: 73)

Türkiye'deki dağılımı: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bitlis, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Hatay, Gümüşhane, Iğdır, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kırklareli, Konya, Kütahya, Manisa, Mardin, Mersin, Nevşehir, Ordu, Samsun, Sivas, Tokat, Van [3,11].

Dünyadaki dağılımı: Palaearktik bölge [3].

Tiphia minuta* Linden, 1827Tiphia minuta* Linden 1827: 282.*Tiphia minuta* Costa (1887: 41-42).*Tiphia minuta* var. *unicubitalis* Kiss (1915: 79).*Tiphia minuta* Berland (1925: 294).*Tiphia minuta* Dusmet ve Alonso (1930: 54- 57).*Tiphia (Sierocolpa) minuta* Nagy (1967: 177- 180).

Türkiye'deki dağılımı: Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Burdur, Denizli, Erzincan, Erzurum, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Sivas, Şanlıurfa, Van [3,12].

Dünyadaki dağılımı: Avrupa ve Türkiye [3].

Tiphia persica* Turner, 1908Tiphia persica* Turner 1908: 120*Tiphia persica* Allen (1969: 414- 415).

Türkiye'deki dağılımı: Adana, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Antalya, Bingöl, Diyarbakır, Erzurum, Hatay, Gaziantep, Gümüşhane, Isparta, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Kütahya, Mardin, Mersin, Nevşehir, Osmaniye, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Van, Yozgat [3].

Dünyadaki dağılımı: İran ve Türkiye [3].

Tiphia ruficornis* Klug, 1810Tiphia polita* Costa, 1851

Türkiye'deki dağılımı: Isparta [10].

Dünyadaki dağılımı: Polonya ve Rusya'nın bazı bölgeleri [13].

TARTIŞMA

Türkiye'nin Tiphidae faunasına ait 19 tür listelenmiştir. Türkiye Tiphidae faunasıyla ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Türkiye, çeşitli coğrafik, topografik özelliklere ve farklı iklim kuşaklarına sahip olmasından dolayı çok sayıda hayvan ve bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu familyanın biyolojik mücadeledeki ekonomik önemi de dikkate alındığında Türkiye Tiphidae türleri üzerine çalışmaların artırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

[1] Han PS, Lee S, Kim JK, 2007. A Newly Recorded Species of the Genus *Tiphia* Fabricius (Tiphidae, Hymenoptera) from Korea, with a Checklist of Korean Tiphidae. *Journal of Asia-Pacific Entomology*, 10: 307-311.

- [2] Brothers J, Finnamore T, 1993. Superfamily Vespoidea. In: *Hymenoptera Of The World: An Identification Guide To Families* (Eds. Goulet H, Huber T), 668pp., Research Branch Agriculture Canada Publication, Ottawa.
- [3] Yıldırım E, Bartalucci MB, 2009. Tiphidae (Hymenoptera, Aculeata) of Turkey. *Linzer biologischen Beiträge*, 41: 2051- 2065.
- [4] Bogusch P, 2007. Vespoidea: Tiphidae. *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae*, 11: 85-92.
- [5] Engel MS, Blanco JO, Bennett DJ, 2009. A remarkable tiphiform wasp in mid-Cretaceous amber from Myanmar (Hymenoptera: Tiphidae). *Transactions of The Kansas Academy of Science*, 112: 1-6.
- [6] Osten T, 1999. The Phoretic Copulation of Thynninae in an Ecological and Evolutionary Perspective (Hymenoptera, Tiphidae). *Linzer biologischen Beiträge*, 31: 755-762.
- [7] Rogers MR, Potter DA, 2004. Preovipositional Behaviors of *Tiphia pygidialis* and *Tiphia vernalis* (Hymenoptera: Tiphidae), Parasitoids of White Grubs (Coleoptera: Scarabaeidae). *Annals of the Entomological Society of America*, 97: 605-612.
- [8] Argaman Q, Özbek H, 1992. Reclassification of Tiphidae (Hymenoptera, Aculeata) with description of a new subfamily from Turkey. *Turkish Journal of Entomology*, 16: 3-12.
- [9] Argaman Q, Özbek H, 1996. A Contribution to the knowledge of The Eastern Mediterranean Myzinidae I. Subfamily Mesinae (Hymenoptera, Aculeata). *Turkish Journal of Entomology*, 20: 245- 250.
- [10] Japoshvili G, Çelik H, Aslan B, Karaca İ, 2010. Hymenopteran diversity and abundance in Gölcük Natural Park in Isparta, Turkey. *Turkish Journal of Entomology*, 34: 435-446.
- [11] Japoshvili G, Karaca İ, 2010. List of Vespidae, Scoliidae and Tiphidae (Hymenoptera) of Gölcük Natural Park in Isparta Province, Turkey. *Süleyman Demirel University Journal of Science*, 5: 194-199.
- [12] Madl M, 1997. Über Vespidae, Pompilidae, Scoliidae und Tiphidae der Türkei (Hymenoptera). *Linzer biologischen Beiträge*, 29: 823-827.
- [13] Shcherbakov DE, 2008. New records of Hymenoptera from the Moscow Region and other parts of Russia, with notes on synonymy of *Konowia* species. *Russian Entomological Journal*, 17: 209-212.
- [14] Bartalucci MB, 2004. 3rd contribution to the knowledge of the world Myzininae (Hymenoptera: Tiphidae). *Annali del Museo Civico di Storia Naturale di Genova*. 96: 363-428.